

UTRECHTSE SCHATKAMER
Beleef de schatten van de provincie Utrecht

Beleidskader programma Utrechtse Schatkamer 2008-2011

Inleiding

Utrecht is het cultuurhistorische hart van Nederland. Wie om zich heen kijkt, ziet in de historische binnensteden, de gevarieerde landschapsstructuur en verdedigingslinies de rijke sporen uit het verleden. De collecties in archieven en musea geven bezoekers een verdere kijk op dit verleden. Het programma Utrechtse Schatkamer wil actiever inspelen op de aanwezige publieke belangstelling voor de geschiedenis en het erfgoed van de provincie.

Algemene doelstelling

Met het programma Utrechtse Schatkamer wil de provincie de cultuurhistorische schatten van de provincie beter **toegankelijk** en **beleefbaar** maken voor een **breed** publiek. Met nieuwe activiteiten en verbindingen beoogt de provincie dat bewoners en bezoekers nog beter toegang krijgen tot de Schatkamer Utrecht. Op deze wijze wil de provincie het publieksbereik vergroten en de binding tussen inwoners dan wel recreanten/toeristen en de Utrechtse cultuur en geschiedenis versterken.

Definitie en afbakening

De Utrechtse Schatkamer is de provinciale verzameling historische cultuurgoederen in de vorm van:

- documenten (zoals archiefstukken);
- voorwerpen (zoals bewaard in musea en oudheidkamers);
- afbeeldingen (zoals kaarten, prenten, foto's);
- audiovisueel materiaal (zoals filmpjes, geluidsfragmenten);
- oral history (zoals gebruiken en verhalen);
- cultuurlandschappen met haar monumenten en relictten.

Het programma heeft een breed bereik: van onroerend erfgoed (monumenten) tot roerend erfgoed, zowel materieel (collecties in musea, oudheidkamers en archieven) als immaterieel (verhalen en gebruiken). Het gaat daarbinnen zowel om publieke collecties (overheidsarchieven) als om particuliere collecties (archieven en collecties van bijvoorbeeld historische verenigingen, kerkgenootschappen) en collecties in situ (zoals gebouwen, structuren, relictten).

Het programma richt zich op een zo breed mogelijk publiek en maakt in principe geen onderscheid naar doelgroepen, zoals jongeren, ouderen of recreanten/toeristen.

Relatie met huidig provinciaal beleid en landelijke ontwikkelingen

Het programma Utrechtse Schatkamer is een vervolg op het ingezette provinciaal beleid op het terrein van cultuur, waarin erfgoed een belangrijke plek heeft. Niet alleen vanwege de intrinsieke waarde van het Utrechtse erfgoed, maar ook vanwege de identiteitswaarde van cultuurhistorie in ruimtelijke processen en haar bijdrage aan de sociale cohesie.

De doelstellingen van het museale programma *Van Collectie naar Connectie* (vCnC), het archiefbeleid, de regionale geschiedenis en het beleid met betrekking tot de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) lopen over in de doelstellingen van het programma Utrechtse Schatkamer.

Waar vCnC vooral inzet op procesontwikkeling, geeft het programma Utrechtse Schatkamer ook ruimte voor investeringen in de publiekspresentatie van collecties.

Vanuit de archiefsector en de bibliotheken is de afgelopen periode geïnvesteerd in de totstandkoming van Regionaal Historische Centra en Historische Informatie Punten. De Utrechtse Schatkamer geeft de mogelijkheid om een flinke impuls te geven aan de verfilming en de digitalisering van de aanwezige bronnen. De ontwikkelde provinciale website voor de archiefdiensten kan een medium zijn om ook het brede publiek te bereiken.

De Utrechtse Schatkamer vormt ook het beleidskader om projecten die zijn opgenomen in de samenwerkingsagenda en gericht zijn op het beleefbaar maken van het onroerend erfgoed te beoordelen.

Tenslotte speelt het programma in op landelijke ontwikkelingen, zoals het Cultuurparticipatiefonds waarin volkscultuur een van de drie centrale thema's is.

Wat valt buiten dit nieuwe beleidskader

Met het programma richten wij ons *niet* op activiteiten die het fysieke behoud van het onroerend erfgoed ten doel hebben. Hiervoor zijn andere middelen beschikbaar, zoals de rijksregeling voor de instandhouding monumenten (BRIM) en het provinciale *Parelfonds*. Ook projecten die zijn ontwikkeld binnen het programma van een van de Utrechtse Linies komen *niet* in aanmerking voor een bijdrage uit dit programma.

Tenslotte zijn projecten die specifiek gericht zijn op het onderwijs uitgesloten voor een bijdrage. Hiervoor wordt afzonderlijk beleid uitgewerkt in het kader van de cultuurnota 2009-2012, als onderdeel van cultuureducatie.

Doelen

1. Het toegankelijk maken van het cultureel erfgoed.
2. Het beleefbaar maken van het cultureel erfgoed.
3. Het bevorderen van innovatie, afstemming en inhoudelijke samenwerking binnen de erfgoedsector.
4. Het versterken van het cultuur toeristisch profiel van de provincie.

Inspanningen

Om deze doelen te realiseren wordt ingezet op de volgende programmalijnen:

1. Digitaal ontsluiten en toegankelijk maken van cultuurhistorische bronnen.
2. Ontwikkelen en uitvoeren van thematische projecten.
3. Ondersteuning, kennisuitwisseling en innovatie.

Toelichting programmalijnen

Programmalijn 1. Sesam open u!

Binnen het erfgoed zijn bronnen beschikbaar die te kwetsbaar zijn voor een intensief gebruik door het publiek. Door gerichte verfilming en digitalisering kan behoud worden bevorderd en kan een actiever gebruik van deze bronnen bij een breed publiek worden gestimuleerd.

Binnen deze programmalijn kunnen projecten worden ondersteund die zich richten op het digitaliseren van het roerend erfgoed. Alleen projecten met een plan waarin wordt aangegeven op welke wijze de (potentiële) gebruiker wordt verleid het materiaal actief te gaan gebruiken, komen voor een bijdrage in aanmerking. Het gaat hierbij om samenhang en gebruik maken van al aanwezige digitale toegangen c.q. portals.

Prioriteit wordt gegeven aan projecten van kleinere archiefdiensten, musea en historische verenigingen.

Een stimuleringsbijdrage kan worden verleend in de kosten van:

- inhuren specifieke deskundigheid (voor zowel ontwikkelen als uitvoeren van een project);
- opstellen van een ontsluitingsplan;

- verfilming en digitaliseringskosten;
- automatiseringskosten;
- kosten voor de ontsluiting;
- promotiekosten.

Programmaliijn 2. *Kom in de Utrechtse schatkamer!*

Om het aanwezige cultureel erfgoed in Utrecht actiever te laten beleven, worden partijen uitgenodigd met plannen te komen, die in samenhang en op een innovatieve wijze het verhaal vertellen van de Schatkamer Utrecht. Hierbij wordt in eerste instantie gedacht aan: verhalen over de geschiedenis van Utrecht (ontwikkelingen uitgezet in tijd), verhalen over de ruimtelijke geschiedenis van Utrecht (ontwikkeling en inrichting van dorpen, steden, gebieden) en verhalen over de sociaal-economische geschiedenis van Utrecht (wonen, werken, vrije tijd). Het gaat hierbij niet alleen om presentaties maar ook om (ruimtelijke en fysieke) visualisaties, animaties, games e.d.

Elk project kent een publieksplan en moet leiden tot een (tijdelijke of permanente) presentatie of visualisatie:

- in een monument, museum, archief, regionaal historisch centrum en/of;
- in de openbare ruimte, openbare gebouwen (gemeentehuizen) en/of;
- op nieuwe presentatieplekken, passend bij het erfgoed en het onderwerp, waarbij gedacht kan worden aan bibliotheken, cultuurhuizen, zorginstellingen, ontmoetingsplekken van jongeren, nieuwbouwwijken e.d.

Bij de projecten gaat het bij voorkeur om:

- samenwerking tussen verschillende erfgoeddisciplines (bijvoorbeeld een museum en een historische vereniging, een archief c.q. regionaal historisch centrum en een monumentenorganisatie etc);
- samenwerking tussen een professionele en een vrijwilligersorganisatie in de erfgoedsector;
- samenwerking op provinciaal niveau, bijvoorbeeld rondom gezamenlijke projecten of themadagen als Open Monumentendag;
- regionale projecten (meerdere gemeenten betrokken en/of meerdere organisaties betrokken) of projecten met een regionale uitstraling;
- projecten waarbij een verbinding wordt gemaakt met organisaties en initiatieven buiten de erfgoedsector.

Projecten kunnen gelet op de gewenste continuïteit meerjarig ondersteund worden.

Een stimuleringsbijdrage kan worden verleend in de kosten van:

- onderzoek (verzamelen materiaal/ oral history);
- ontwikkeling (proceskosten);
- pr en promotie van het project;
- presentatie (fysieke herinrichting)
- visualisatie (ruimtelijke vormgeving);
- instructiemateriaal (in woord en beeld);
- promotie.

Programmaliijn 3. *Het Schatkameratelier*

Binnen deze programmalijn staat de inhoudelijke provinciale sturing alsmede de creativiteit en innovatie binnen het programma Utrechtse Schatkamer centraal. Hiertoe is een ateliermeester actief, die als opdracht heeft om deuren te openen, verbindingen te leggen en nieuwe ontwikkelingen te bevorderen. De ateliermeester brengt vraag en aanbod samen en draagt actief bij aan het ontwikkelen van projecten die passen binnen het provinciale gedachtegoed van de Utrechtse Schatkamer. De ateliermeester zorgt voor uitwisseling en debat over de betekenis van de Utrechtse schatten. Het aanzwengelen en aansturen van (regionale en/of functionele) netwerken en het inventariseren van wensen op het gebied van deskundigheidsbevordering, behoort ook tot de taken van de ateliermeester.

Om de samenhang en de inhoudelijke sturing in het programma te bevorderen wordt optimaal gebruik gemaakt van de aanwezige kennis bij Landschap Erfgoed Utrecht (LEU). Het LEU lijkt dan ook het meest geëigend als uitvalsbasis voor de ateliermeester. Om de taken van de ateliermeester te kunnen scherpstellen zullen verschillende partijen worden uitgenodigd om een plan op te stellen.

Eén van de eerste activiteiten van de ateliermeester is de organisatie van een provinciaal openingsatelier.

Voor het Schatkameratelier zijn middelen nodig voor:

- jaarlijks werkatelier (afstemming en bijstelling);
- reguliere bijeenkomsten;
- uitvoering activiteiten taakstelling ateliermeester.

Toetsing

Voor de beoordeling van de projectaanvragen wordt een regeling opgesteld. De regeling wordt na de vaststelling van dit beleidskader door Gedeputeerde Staten uitgewerkt. Hierbij zal een nadere invulling worden gegeven aan de prioritering en de wijze van toekenning van bijdragen.

Uitvoering en regie

Het beleidskader wordt verder vertaald in een jaarlijks uitvoeringsplan, inclusief begroting. De regie en de rapportage van het programma ligt bij de programmaleider Utrechtse Schatkamer van de provincie, uiteraard in afstemming met het LEU en de ateliermeester. De provincie verzorgt ook de algemene promotie naar publiek.

Aan het uitvoeringsplan 2008 wordt een voorstel gekoppeld voor de definitieve inrichting van de projectorganisatie (taken en verantwoordelijkheden).

Resultaten en effecten

Met het programma worden circa acht uitvoeringsprojecten per jaar gerealiseerd op het vlak van digitalisering, visualisatie / presentatie, samenwerking en/ of vernieuwing en verbreding. Daarnaast vinden jaarlijks netwerkbijeenkomsten plaats in de provincie en wordt een redactionele Nieuwsbrief uitgegeven. De Nieuwsbrief informeert over de activiteiten en is bedoeld voor instellingen en andere geïnteresseerden.

Initiatiefnemers wordt gevraagd het bereik van de projecten in beeld te brengen, zoals het aantal bezoekers, bereikte (nieuwe) doelgroepen en uitingen in de media. Tevens wordt hen gevraagd te rapporteren over de tot stand gebrachte samenwerking.

Financiën

Voor de uitvoering van dit programma wordt uitgegaan van de volgende **indicatieve** verdeling van het budget over de programmalijnen.

<i>Onderdeel Schatkamer</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>Opmerkingen</i>
Lijn 1 <i>Sesam open u</i>	320.000	320.000	320.000	320.000	
Lijn 2 <i>Kom in de Utrechtse Schatkamer</i>	325.000	800.000	800.000	800.000	
Lijn 3 <i>Het Schatkameratelier</i>	75.000	100.000	100.000	100.000	Ateliermeester en activiteitenbudget
Regie en rapportage	30.000	30.000	30.000	30.000	Programmaleider draagt zorg voor jaarlijks uitvoeringsprogramma met begroting.
<i>Dekking</i>					
Uitvoeringsprogramma Coalitieakkoord: Utrechtse Schatkamer	750.000	1.250.000	1.250.000	1.250.000	

De exacte besteding is afhankelijk van projecten zoals opgenomen in het uitvoeringsplan en de aanvragen die worden ingediend.

Aan het eind van elk uitvoeringsjaar wordt de balans opgemaakt in hoeverre een verschuiving van de beschikbare middelen nodig is. Projecten hebben niet altijd een looptijd van een kalenderjaar.

Bij de programmalijnen 1 en 2 geldt een cofinanciering van de provinciale bijdrage door betrokkenen (gemeenten, erfgoedorganisaties, fondsen en sponsoren). De hoogte van de provinciale bijdrage is afhankelijk van de aard en het doel van het project. De provincie verleent eenmalige projectbijdragen, waarbij als voorwaarde geldt dat de projecten zijn ingebed in regulier gemeentelijk beleid en indien van toepassing structureel door de gemeente worden ondersteund.

Tenslotte vindt in een later stadium een afweging plaats welke reguliere middelen (zoals museumkrediet, krediet archieven, budget pr en publicaties CHS) aanvullend ingezet gaan worden voor de realisatie van de doelstellingen van het programma Utrechtse Schatkamer en kunnen worden toegevoegd aan het uitvoeringsprogramma. Besluitvorming hierover vindt plaats via de cultuurnota 2009-2012.